

בענין הלכות תשעת הימים שבין ר"ח אב לט' באב
אריה ליבוביץ

I. משכנס אב ממעטין בשמחה.

A. The source of the concept. תענית דף כט: וש"ע תקנ"א:א'.

1. the connection between שפת אמת שם אב ואדר explains that the parallel between Av and Adar relates to קרבנות.
2. Halchic distinction between Av and Adar. חתם סופר אר"ח קס.
 - a. halachic significance.
 - b. מוזל לישראל.

B. How long does it last for?

1. תשעה באב - only through ערוד השולחן תקנ"א:א'.
2. ראש חדש אלול - מגן אברהם תקנ"א:ב'.
3. ט"ו באב - חתם סופר בהגהות לש"ע שם.

II. Shaving.

- A. Majority opinion. Most poskim assume it is assur for the three weeks because it is like tispores.
- B. Rav Soloveitchik, though, thought that shaving is permissible during the three weeks but not during the nine days because it is מותר משיגערו בו חבירו during יב חודש which is the equivalent of the three weeks.
- C. Rav Schachter, though, thinks that one can shave on erev shabbos even during the nine days and he indicated that he does so himself.

III. Activities of Pleasure and Joy.

A. Buying nice things. ערוד השולחן תקנ"א:כ' - the halacha of clothing applies to other כלים.

1. Only items that give a person joy or lack any major function other than decorative.
 - a. furniture, window treatments, cars are prohibited - שר"ת אגרו"מ אר"ח ג' סימן פ וסימן פב -
 - b. washing machine would be permissible.
 - c. engagement ring - prohibited unless there will "be a loss" - אגרו"מ אה"ע ד:פד -
2. If it is currently on sale and it won't be after you can buy it - כף החיים תקנ"א:כא - see נטעי נטע גבראל פרק לא אות כב.

B. Home renovations. שולחן ערוך תקנ"א:ב' ומשנה ברורה שם ס"ק יב clearly forbids unnecessary building.

1. If it is for a mitzvah it is permissible to build - this lead many פוסקים in Israel to allow the building of kollel apartments - especially since it is for the מצות ישוב ארץ ישראל.
2. If the contractor was hired before he can continue his work, but you should try to discourage him from doing so (Mishnah Berurah).
3. Wallpaper/painting - שר"ת אגרו"מ אר"ח חלק ג' סימן פב - finish before shabbos chazon.
4. Repairs - it seems are permissible because there is no שמחה involved.

IV. Eating Meat and Drinking Wine. ש"ע תקנ"א:ט.

A. What about children?

1. מגן אברהם שם ס"ק לא - permisible when they are not of age to do aveilus.

2. משנה ברורה ס"ק ע' - even young kids shouldn't eat meat.
 3. מגן אברהם ס"ק כו - ערוך השולחן שם אות כו - if the child needs it for health reasons we can rely on them.
- B. Other kinds of meat.
1. Chicken - leniency in a case of necessity - מגן אברהם ס"ק כח.
 2. imitation meat - no problem of מראית העין because everybody knows about such products and many times there are היתרים to eat meat. (similar sevara to buying meat for after the nine days in ג' סימן קיב אות ג' (אגרו"מ אות ד' סימן קיב אות ג'))
- C. Leaving a restaurant open during the nine days - שר"ת יחזה דעת חלק ג' סימן לח.
- D. Shabbos Leftovers. ערוך השולחן תקנ"א אות כד.
- E. Should you avoid using wine for הבדלה?
1. most poskim - no because other drinks may not even have the status of חומר מדינה when wine is available.
 2. ערוך השולחן אות כו - avoid wine if you have beer.
- F. Giving havdalah wine to a child. רמ"א סעיף י', and he only needs to drink his own מלא שר"ע הרב קצ"ד - לוגמיי.
- G. Eating meat and drinking wine for a סעודת מצוה. רמ"א תקנא"י.
1. only those who would normally attend such a meal שם ט"ז.
 2. postponing a מילה שלא בזמנו - שערי תשובה תקנ"א:א:לג - מילה שלא בזמנו.
 3. Bar mitzvah. רמ"א doesn't mention it but see מגן אברהם רכה"ד that it is a סעודת מצוה for two reasons (יום של שלמה ב"ק פרק ז' סימן לו), one of which is the completion of מצות חינוך so it is like a סיים מסכתא (where the source is making a מצוה של מגמרו - רשב"ם ב"ב - שמחה לגמרו של מצוה) (see also אפרקסתא דעניא חלק א' סימן קסב (דף קכא)).
 4. Details of a סיים.
 - a. inviting people you normally wouldn't invite. נטעי גבריא לפרק מא הערה ג' בשם החוזה - מלוכלך - only okay for a siyum. In camps and bungalow colonies Rav Moshe was lenient because people often do things for the entire group.
 - b. Speeding up learning to finish in time - משנה ברורה תקנא:עג. see also ערוך השולחן אות כח.
 - c. How well do you have to learn it? שר"ת אפרקסתא דעניא חלק א' סימן קנד.
 - d. Learning just to make a siyum - שר"ת האלף לך שלמה סימן שפנ.
- V. Laundering - Wearing freshly laundered clothing.
- A. Laundering. שר"ע תקנ"א:א: forbids doing laundry.
1. People who are allowed to do it on חול המועד.
 - a. ערוך השולחן תקנ"א:א:לד - permissible because this is אבלות ישנה.
 - b. one can argue with the sevara based on אגרו"מ אר"ח ב'צו and שר"ע יו"ד שפ"א:א'.
 2. In honor of Shabbos - מגן אברהם תקנ"א:א:יד.
 3. If you gave it to the dry cleaners before the nine days you can take it back during the nine days because the main reason for the issur is היסח הדעת מאבילות.
 4. Allowing the housekeeper to do the regular wash - similar to other לעכו"ס, but maybe worse because מראית העין based on שר"ע יו"ד שפ"א:א' מראית העין בבית ישראל.
- B. Laundering for children - since they constantly get their clothing dirty, you can wash for them until they reach the age that they don't always get dirty (in camp until about nine

years old, at home until about six or seven). שר"ע ורמ"א תקנאיד.

1. Normally when washing מגן אברהם ס"ק לט recommends only washing a little at a time:

a. Nowadays it is best to wash a full load because it involves the same effort - שר"ת באר - משה חלק ז' סימן לב.

C. Wearing freshly laundered clothing. שר"ע תקנ"אג'.

1. Preparing clothing in advance - שר"ת רב פעלים ח"ד סימן כט -

2. business person in שעת הדחק ד:קלח -

3. Possible היתר based on נוב"י תניינא אבה"ע סימן ס' - we change clothing much more frequently.

D. Changing the sheets for guests - שר"ת מנחת יצחק חלק י' סימן מד -

E. Using a freshly cleaned טלית - שר"ת סימן פב -

VI. Buying new clothes and tailoring clothing.

A. רמ"א תקנ"אז' - forbidden to buy new clothes just like washing.

1. משנה ברורה שם ס"ק מט - even to wear after באב is not allowed.

B. Buying used clothing - אגרו"מ אר"ח ג'עט - שערי תשובה תקנ"א יח -

VII. Bathing and swimming. שולחן ערוך תקנ"א טז ורמ"א שם.

A. Exceptions to the prohibition of bathing.

1. somebody who is sweating alot - אגרו"מ ח"ד אהע"ז סימן פד אות ד' -

2. Some poskim permit a man and woman on the ליל עונה.

3. Children - see משנה ברורה ס"ק צג.

4. Washing for a טהרה - הפסק טהרה ה' - (compare the two).

5. Very pregnant woman - שער הציון תקנ"א צד -

B. Rav Soloveitchik's opinion. Since the nine days have a halacha of שלשים, and although the שולחן ערוך doesn't allow showering during שלשים, our minhag is to allow showering even with hot water during שלשים, and therefore to allow showering even with hot water during the nine days. Rav Schachter paskens this way as well.

1. Rav Schachter pointed out that since the nine days are like shloshim, cutting fingernails becomes assur during the nine days. A lot of people don't realize that this is the halacha so it should be stressed. It seems, however, that most poskim permit cutting nails at least until באב - see שבועה שחל בו תשעה באב - ט"ז סימן תקנ"א סעיף קטן יג -

C. Swimming. For adults it is obviously אסור. for children there is some debate:

1. Some are strict based on השלחן תקנאילא.

2. שערים מצויינים בהלכה קונטרס אחרון סימן קכב ס"ק יב is lenient at home but not in camp.

1 - תלמוד בבלי מסכת תענית דף כט עמוד א

משנכנס אב ממעטין בשמחה וכו' אמר רב יהודה בריה דרב שמואל בר שילת משמיה דרב: כשם שמשנכנס אב ממעטין בשמחה - כך משנכנס אדר מרבין בשמחה,

2 - שפת אמת מסכת תענית דף כט עמוד א

בגמ' כשם משנכנס אב ממעטין בשמחה כך משנכנס אדר מרבין בשמחה, לולי פירש"י משום פורים ופסת, ויותר נראה מהא דתלי לי' באב משום שבאדר ה' קיום הקרבנות והמקדש דבאדר זמן שקלים לחדש בניסן התרומה חדשה ונדבו בני' בשמחה שקלי הקודש וכמבואר כמה פעמים בפסוק כשהתנדבו בני' למקדש ה' שמחה גדולה בעולם, וכיון שקבלו עליהם בשמחה נדבת הלשכה עדיין השמחה נמצא באדר וכשקורין פ' שקלים מתעורר זה:

3 - שו"ת חתם סופר חלק א או"ח סימן קס

שלום ושמחת י"ט ליל תלמידי הרב האברך המופלג מר"ה ברוך נ"י:

יפה נתעורר על השמטת הרמב"ם אלא שלא פירש יפה, ואני אפרש. דבמתני' שלהי תענית [כ"ז ע"ב] תנן משנכנס אב ממעטין בשמחה ואמר רב בגמרא [כ"ט סע"א] כשם שמשנכנס אב וכו' כך משנכנס אדר מרבין בשמחה וא"ר פפא הלכך האי בר ישראל דאית לי' דינא בהדי נכרי לשתמיט מיני' באב ולימצי לי' באדר, והרמב"ם פ"ה מתענית [ה"ן] כתב משנכנס אב ממעטין ולא כתב הא דלשתמיט מנכרי, אמנם בש"ע בהלכות ט"ב [ס"ל תקנ"א] סעיף א' הוסיף וכתב הא דלשתמיט, ואמנם בהלכות מגילה לא כתב הרמב"ם ולא הש"ע הא דמרבין בשמחה ולא הא דלימצי לנכרי והמג"א [ס"ל תרפ"ו סק"ה] הביאו, וצריך לדע טעם להשמטה זו:

והנלע"ד דרב לטעמיה דס"ל כמ"ד כל חדש אב אסור ברחיצה ואבילות נוהג וכמ"ש תוס' סוף מגילה [ל"א ע"ב ד"ה ראש חדש], והיינו טעמא דדרש כמ"ד והשבתי חדשה דכל החודש נוהג אבילות [תענית ל' ע"א], א"כ הכי נמי דרשינן לענין שמחת אדר והחדש אשר נהפך מיגון לשמחה להיות שמחה נוהג משנכנס אדר ואולי אסור בהספד ולכל הפחות מצוה לשמחה. אמנם אגן קי"ל כמ"ד דשבת שחל ט"ב בתוכה נוהג אבילות דדרשינן והשבתי שבתה ולא חדשה וכמ"ש כל זה תוס' סוף מגילה הנ"ל, א"כ ה"ה באדר לא דרשינן והחדש אשר נהפך, וכיון דלא דרשינן והחדש שוב אין לנו להוסיף שמחה אפילו בשבוע שחל פורים דשבתה לא כתיב בפורים. ולפ"ז מה דתנן במתני' משנכנס אב ממעטין בשמחה ומייתי ליה רמב"ם, היינו לענין שאין בונין בית חתנות ואבורנקי של מלכים וכמבואר בפ"ק דמגילה [ה' ע"ב] גבי רבי נטע נטיעה בפורים, וזה לא שייך באדר מרבין שבנין ונטועין פשיטא כל השנה נמי, ורק ביום פורים איתא להאי חידושה שאפילו במקום שנהגו איסור מלאכה מ"מ בונין בנין של שמחה ומשו"ה לא הוי מצי לאתויי הך דרב מרבין בשמחה. והנה ר"פ אמר הלכך האי בר ישראל וכו' ונדחקו תוס' דקאי אלעיל דמגלגלין זכות ליום זכאי ורמב"ם ס"ל כפשוטו אדרב קאי הלכך, ואם כן כיון דלא קי"ל כרב ואין אבילות מר"ח אין ריעא מזלא ג"כ, וש"ע חשש לסכנתא ופסק דלשתמט באב, אבל עכ"פ באדר לא כתב דלימצי לי':

א"נ י"ל בהא, עפ"י מה שהרגיש מהרש"א והאר"ק ג"כ ראג"ה פ' תצא אהא דרב פפא דאמר בריא מזליה הא קי"ל אין מזל לישראל. ולע"ד משום הכי כתב רש"י [תענית כ"ט סע"א ד"ה משנכנס] ימי נסים היו לישראל פורים ופסת, וביעב"ץ ח"ב ס' פ"ח נתעורר בזה מה רצה רש"י להוסיף פסת, ולפי הנ"ל י"ל דס"ל אע"ג דאין מזל לישראל, מ"מ אחז"ל [חולין צ"ה ע"ב] אע"ג דאין נוחש יש סימן והוא דאתחזק, וס"ל הכא אתחזק תרי זימנא עכ"פ פורים ופסת וקי"ל ב' זימני הוה חזקה, א"נ ס"ל בחד זימנא איכא למימר שמא ריעא מזלא דעמלקים גרם ולא בריא מזלא לישראל דאין מזל להם, אבל השתא דאירע ע"י ב' אומות שונות רצופים עמלק ומצרים שמע מינה יש סימן טבא דבריא מזלא דישראל ועכ"פ יש סימן, זה נ"ל דעת רש"י ומ"מ הש"ע הוה ס"ל דרב פפא אפשר ס"ל יש מזל לישראל ואגן קי"ל שלהי מס' שבת [קנ"ו ע"א] כהני אמוראי ותנאי דש"ס דאין מזל לישראל, וא"כ בשלמא באב איכא למיחש דבריא מזלא דאומות העולם, אבל באדר מהכ"ת לימצי לי, דנהי דריעא מזלא דעמלקים, דשאר אומות מי ריעא, ולענין בריאות מזלא דישראל הא אין מזל לישראל, כנלענ"ד במעט עיון:

פ"ב יום ג' י"ט אדר תקע"ו לפ"ק: משה"ק סופר מפפד"מ

4 - ערוך השולחן אורח חיים סימן תקנא סעיף ט - יא

אמרו חז"ל בתענית שם האי בר ישראל דאית ליה דינא בהדי א"י לשתמיט מיניה כל החדש דריע מזלא בכל החדש...

ודע דזה שנתבאר בסעיף ט' דבכל חדש אב לשתמט אינש וכו' מבואר בוזהר יתרו דף ע"ח: דרק עד ט"ב לשתמיט ולא יותר ע"ש

5 - מגן אברהם סימן תקנא ט"ק ב

לישתמיט מיניה - עד ר"ח אלול (ר"ו וכ"מ בגמ')

6 - הגהות חתם סופר לשו"ע שם

סי' תקנ"א, במתן ס"א
לשתיים מיניה.

ג"כ מ"ן דאתחיל ל' זמנים
דהמשה דברים איעו במ"ב לית
כיה מסום לא העוננו: סק
בהמה כג"ד שבת. ג"כ אבל
אמרים לסמי בשבוע שחל ט"ב.
ומ"ב איז ע"ש מ"ב כ"ח ע"ד שם
ג"כ ע"ן בפנים בא"ז ס"ב בשבת

שחל ט"ב בו ונדחת לא מכוין שבוע שחל בו ט"ב לוח ע"ס [מתנאן כ"ס] וס"ס במניא סק"ב ובי"ם בגמ' ג"כ חז"ל דא"ר ול"ט דאין אית דתת הוי"ם שבין סודים לספח מישראלים בין ב"ח בין ב"ב ע"ן סברא וז' בפ"ת ענינת
ד"ר י"ח ע"א ותנינך ד"ר י"ח ע"א אבל תנא כיון דע"ה ימי ע"ה עכו"ם ומכ"ש אחר מ"ו באב דלא היה יום לישואי כמ"ו באב ואז"ל וי"ט ואמ"ק"ה ונסר יתקוונתה ושקו"ס שמה"י סיגוריה ושלמי סוף ענין בספיקא
והובקעה תע"ד ע"ש יק"ה זה ראש לחשבוננו ע"ש. ג"ל פ"ת ע"ה ש"ס ט"ב וא"ל ד"ר חז"ל חיד"ש אחר ואנחנו קרוינן לו חיד"ש מנחם ויו"ת נראה ל"י הא דא"ר חז"ל כולו בשמחה הוא מסיום דיום ט"ו א"ר הוא תחלת יום ל'
ששאלים ורוי"ס ל' לס' הספח נמצא ימי סודים וספח הביקשות ב"ח וז"ל לא שייך באב זה נראה לסעוד' אב"ה בעה"ס"י בספיקא פ"ק ע"ן דג"ל מ"ב כ"ח ג"כ נראה ל"י בשבת שאש"י תילכת לבחונים ע"ד פ'
.....

7 - ערוך השולחן אורח חיים סימן תקנא סעיף כ

ודע דזה שנתבאר בבגדים חדשים ה"ה לקנות כלים חדשים טובים של כסף וכה"ג וכן ליתן לאומן לעשות כלים יקרים אסור מ"ח:

8 - שו"ת אגרות משה חלק אר"ח ג סימן פב

בעשיית ארון להניח בה ספרים שנקרא בוקקייס וכל כלי עץ מ"ח אב עד אחר התענית, ולענין להביא להבית ער"ח מנחב /מנחם/ אב תש"ז. מע"כ בני יקירי הרה"ג מהר"ר דוד פיינשטיין שליט"א.

הנה בדבר לעשות הבוקקייס כפי שמשמע במג"א ס"ל תקנ"א ס"ק כ"ג הוי האיטור דעשיית בגדים רק בבגדים ולא בכלים של עץ וכדומה דאין שייכים לאיטור השתית עמרא שמזה ילפינן לאסור כל תקון בגדים, שלכן כתב שמו"ר לעשות אותן שקורין קרונין שאורגין בכלים דלא בגד הוא, אף שהוא ג"כ טלית ואריגת חוטינן כיון דלאו בכלל בגד הוא כ"ש שאין לאסור עשיית העצים. ואף לטעם הגר"א שילפינן מכ"ש דאיטור כבוש והובא בבאור הלכה נמי אפשר לא ילפינן לשאר כלים.

אבל מ"מ נראה דהוא רק לענין העשיה אבל להביא לבית יש לאסור דב"ד אפרים כתב על המג"א שהביא מהב"י להקל בלבישה דיש לאסור מטעם ששמחה היא לו, ואף שהוא כתב שגם בעשיה איכא שמחה מ"מ גם הוא מסיק דבשביל טעם שמחה לבד לא היה נאסר העשיה אלא בצרוף טעם דהשתנות יחרסון, שזה לא שייך בכלי עץ אבל להביא לבית שהוא כלבישה דבגדים יש לאסור מטעם שמחה שזה ישנו גם בקשוט הבית בכלי עץ כמו בלבישת בגדים להאדם. ואם הוא כלי שצריך לברך שהחיינו יש לאסור גם מטעם זה. אך אם הבוק קייס אינו כלי חשוב כ"כ לקשוט שאין לברך שהחיינו וא"כ אין השמחה בזה גדולה אפשר יש להתיר, אבל מ"מ נכרי האומן יכול לגומרה גם אחר ר"ח ולא יביאנה לבית עד אחר תשעה באב.

9 - שו"ת אגרות משה חלק אר"ח ג סימן פ

ומכונת חדשה אם הוא לתענוג פשוט שאסור גם מ"ו בתמוז דהא צריך לברך שהחיינו, ואם הוא באופן שמברכין הטוב והמטיב כגון שיש לו אשה ובנים דגם הם נהנים מזה אסור מ"ח דהוא כמו בנין של שמחה שאסור. ואם הוא מכונת לפרנסה כמו טראק, וגם מכונת קטנה אפשר ג"כ שהוא לפרנסה, הוא רק בדין ממעטין במשא ומתן שבזמננו נהגו להקל כדכתב הט"ז סק"א וכן כתב המ"ב ס"ק י"ג להלכה, ואין זה מ"מ של שמחה שכתב בשעה"צ שטוב להחמיר, ומצד שהחיינו יברך אחר ט"ב כי בשביל זה אין עליו ליבטל ממלאכתו.

וכ"כ

בן אי"ה פ' דברים א"ר ב' אלא שכתב דא"ר ל"כ מופס א"ס
ו"לכ לקטח דבר שלא יוכל לקטחו אחר ט"ב או דבר סוף
סכום לעשותו אחר ט"ב מוחל. ודי"ס דבר שיוכל לקטחו אחר
ט"ב אלא שכתב נמצא לו צו"ל סוף לקטח בערך זה א"כ
מוחר לקטח קודם ט"ב ע"ל. וע"ן לקמן סוף א"ר כ"ג :

10 - כף החיים תקנ"א א"כ

11 - נטעי גבריאל פרק לא אות כב

כב) הנה הבן איש חי פרשת דברים והובא בכה"ח סי' תקנ"א סק"א כתב, וז"ל וה"ה דבר שיוכל לקנותו אחר ת"ב אלא שעתה הוא בזול שא"א לקנות בערך זה אח"כ, מותר לקנות קודם ת"ב עכ"ל, ולפענ"ד נראה שקאי על איסור ממעטין במשא ומתן שצריך למעט בימים אלו, וע"ז כתב דב"ר שגמ"ש שנתבאר עתה לקנות בזול רשאי לקנות, משא"כ בגדים שאסור לקנות כמ"ש בס"ז שם, לא מצינו דשרי במקום זול. אכן בדבר שזול מאוד, נכנס בגדר דבר האבוד ומותר כמ"ש פמ"ג א"א סק"ז.

12 - שו"ת אגרות משה חלק אה"ע ד סימן פד

כ"א תמוז תשל"ג. לכבוד תלמידי הרב נתן לאמנער שליט"א בברכת שלום וברכה.
א. בענין שאלתך אם נחשב קניית הטבעת שנותנים לכלה בשעת שידוכין, כדבר של שמחה שיש לאסרו בין ר"ח אב לט' באב, באמת אינו נכון לקנות הטבעת שהוא מו"מ של שמחה, אך אם יש לחוש להפסד, מותר. ולהודיע המקח מותר בכל אופן.
ב. ולענין איזה ברכה מברכים על הטבעת, יש לברך שהחינו שכ"ז שלא נתן הוא שלו ויש לו הנאת התשמיש בזה שיתן להכלה אח"כ.
ג. ולענין הכלה המקבלת יש טעם גם לברך הטוב ומטיב שהוא גם טובה להנותן וכשאבוא הביתה אעיין בזה.

13 - שולחן ערוך אורח חיים סימן תקנא סעיף ב

מר"ח עד התענית ממעטים במשא ובמתן ובבנין של שמחה, כגון בית חתנות לבנו או בנין של ציור וכיור, ובנטיעה של שמחה, כגון אבורנקי של מלכים שנוטעים לצל להסתופף בצלו או מיני הדס ומיני אהלים; ואם היה כותלו נוטה ליפול, אע"פ שהוא של שמחה מותר לבנות ולצורך מצוה הכל שרי (ר"ן ספ"ק דתענית) ואין נושאים נשים ואין עושין סעודת אירוסין, אבל ליארס בלא סעודה מותר, ואפילו בט' באב עצמו מותר ליארס, שלא יקדמנו אחר. הגה: ונהגין להחמיר שאין נושאים מ"ז בתמוז ואילך, עד אחר ט' באב (מנהגים).

14 - משנה ברורה סימן תקנא ס"ק יב

ובבנין של שמחה - וה"ה כל בנין שא"צ לו לדירתו ורק שעושה כן להרווחה בעלמא אסור ואם שכר לנכרי קודם ר"ח בקבלנות מותר בכל ואפילו בט"ב עצמו דנכרי אדעתא דנפשיה עביד וה"ה אם קצץ עם הנכרי בקבלנות לצייר ביתו מותר לצייר מטעם זה. ומ"מ אם יכול לפייסו בדבר מועט שימתין עד אחר ט"ב תע"ב. וביה"כ מותר דהוי מצוה דרבים:

15 - שו"ת אגרות משה חלק או"ח ג סימן פב

ולענין לגמור הדבקת הנייר על הכותלים אף שאין בזה איסור ברור אף בשבוע שחל ט' באב בתוכה מ"מ יש להחמיר שיגמרו קודם שבת חזון ולא יעשו בשבוע שחל ט' באב בתוכה. והנני אביך אוהבך בל"ג, משה פיינשטיין.

16 - שולחן ערוך אורח חיים סימן תקנא סעיף ז

יש אומרים (אמו) שאסור לתקן בגדים חדשים (אמו) כב ומנעלים חדשים בשבת זה, כג ויש להחמיר בזה (מח) מראש חודש. הגה: [אחי] וה"ה דאסור (אמו) לקנות.

17 - משנה ברורה סימן תקנא ס"ק מט

לקנותן - אפילו דעתו שלא ללבושן עד אחר ט"ב דומיא דאסרינן לעיל לענין כיבוס אפילו במכבסן להניח:

18 - שערי תשובה סימן תקנא

וה"ה דאסור לקנותו - וכתב בסידור עמודי שמים שאף הבגדים ישנים והם חביבים אצלו אסור וגם מטעם ברכת שהחינו לאו ש"ד אבל אם נתנו לו במתנה שמברך הטוב והמטיב יברך מיד:

19 - שו"ת אגרות משה חלק או"ח ג סימן עט

והא דבשעת ס' תקנא ס"ק י"ח איתא דבגדים ישנים והם חביבים אצלו אסור, ודימה כתר"ה שה"ה כשסתר בגד ישן ותפרו לבגד חדש שודאי חביב עליו, לע"ד אין זה ודאי אלא אם הוא באמת כן אסור. ויש בשעת דבר שלא מובן כוונתו דמסיק וגם מטעם ברכת שהחיינו לאו שפיר דמי אבל אם נתנו לו במתנה שמברך הטוב והמטיב יברך מיד, דלכאורה הא דכתב וגם מטעם ברכת שהחיינו לאו ש"ד הוא עוד טעם לאסור, ואיכא שני טעמים לאסור בגדים ישנים שהם חביבים אצלו, וא"כ במתנה שמברך הטוב והמטיב שליכא איסור מצד הברכה איכא איסור מטעם א' דחביבין אצלו, ונמצא לפ"ז שכל מה שנקט השע"ת הוא לענין דהטוב והמטיב / והמטיב/ רשאין לברך שהוא דוחק, שלא כאן המקום למינקט זה אלא בסעיף י"ז. ואולי כוונתו דאף בגד ישן שלא חביב אצלו מ"מ אסור מטעם ברכת שהחיינו, דסובר דכיון דאצלו הוא בגד חדש צריך לברך שהחיינו אף שלא חביב לו, וע"ז מסיק דאם בגד כזה שלא חביב לו והוא חדש אצלו שניתן לו במתנה שאינו מברך שהחיינו אלא הטוב והמטיב יכול ללבוש מיד, ומש"כ יברך מיד הוא משום דהדרך לברך בשעת לבישה לכן בהא שנקט יברך מיד הוא כמו שנקט גם ילבש מיד וצ"ע לדינא.

20 - שולחן ערוך אורח חיים סימן תקנא סעיף ט

יש נוהגים שלא לאכול בשר ושלא לשתות יין בשבת זו; ומותר בחומץ של יין (אגודה ומהר"ל) ויש שמוסיפין מראש חודש עד התענית, ויש שמוסיפין מ"ז בתמוז. הגה: ומצניעים מראש חודש ואילך הסכין של שחיטה (ר' ירוחם נ"א ח"ג והגהות מיימני), שאין שוחטים כ"א לצורך מצוה כגון לחולה או שבת או מילה או פדין הבן וכיוצא בו.

21 - שולחן ערוך אורח חיים סימן תקנא סעיף י

ונוהגין להחמיר שלא לשתות יין בברכת המזון ולא בהבדלה (תשובת מהר"ל סי' ק"ז), אלא נותנים לתינוק, ובמקום דליכא תינוק, מותר בעצמו לשתות הבדלה

22 - מגן אברהם סימן תקנא ס"ק לא

משמע דמותר ליתן לתינוק בשר ויין בשבת זו דמעיקרא לא נהגו איסור להחמיר בתינוק דוקא בתינוק שאינו יודע להתאבל על ירושלים ועסי שמ"ג וס' תקנ"ט ס"ז וס' תע"א וא"ל דדוקא משום מצוה מותר דהא בס' רס"ט משמע דאף משום מצוה לא ספינן לתינוק איסורא אלא ע"כ ליכא בזה איסורא ובהג"מ כתב מהר"א ק' הניח לבניו הקטנים לאכול בשר בערב [ע"פ] [ת"ב] שחל בשבת אחר חצות עכ"ל משמע דס"ל דלגדולים אסור ולקטנים מותר והא דכתב בשבת משום דמעשה היה בשבת שנשאר להם מסעודת שחרית כ"ל:

23 - משנה ברורה סימן תקנא ס"ק ע

שהגיע לחינוך וישתה רוב הכוס דוקא אם לא הגיע עדיין להתאבל על ירושלים דוקא בזה שהוא מצוה אבל בלא מצוה אף שא"ל להתאבל אסור בבשר ויין כשהוא בריא:

24 - ערוך השולחן אורח חיים סימן תקנא סעיף כו

כתבו רבותינו בעלי הש"ע בסעיף י' יש מי שאומר שהנוהג שלא לאכול בשר בימים הנזכרים מותרים בתבשיל שנתבשל בו בשר ואסורים בבשר מלוח ובשר עוף ויין תוסס ומותר לשתות יין הבדלה וברהמ"ז ונוהגין להחמיר שלא לשתות יין לא בברהמ"ז ולא בהבדלה אלא נותנים לתינוק ובמקום דליכא תינוק מותר בעצמו לשתות ההבדלה עכ"ל ואנחנו נוהגים לאסור בתבשיל שנתבשל בו בשר [מג"א סקכ"ט] וכן המנהג הפשוט ואין לשנות וביין לברהמ"ז גם בלא זה אין אנו נוהגין בחול בכוס לברהמ"ז ופשוט הוא דאם יש כוס יהיה של שכר או מי דבש אך בהבדלה יש נוהגין לשתות ואנחנו אין שותים ועושים הבדלה על השכר וזה שכתבו ליתן לתינוק ויש מי שדקדק מדבריהם דמותר ליתן לתינוק בשר ויין בכל ימים אלו [שם סקל"א] ואין המנהג כן אצלינו ובודאי תינוק שצריך לזה מפני חלישותו מותר וגם בגדול מותר כשהוא חלוש לאכול בשר עוף כמ"ש וגם המעוברות והמניקות אם קשה עליהן מאכלי חלב וודאי מתירין להן בשר עוף ואם אין בשר עוף יאכלו בשר בהמה דבמקום חשש בריאות הגוף לא גזרו אך בסתם תינוקות בודאי אין להאכילם מאכלי בשר וכן המנהג ואין לשנות וזה שכתבו ליתן ההבדלה לתינוקות זהו מפני שגם בעצמו מותר לשתות כמ"ש דאם אין תינוק ישתה בעצמו אך כשיש תינוק מוטב שישתה התינוק משישתה הגדול ולא מפני שלתינוקות הותר ליתן להם בשר לכתחלה [וצ"ע על המג"א]:

25 - מגן אברהם סימן תקנא ס"ק כח

וכן מ"כ מי שא"ל לו לאכול מאכלי חלב יאכל בשר עוף שלא היה מקריבין ממנו קרבן וגם אין שמחה אלא בבשר

26 - ש"ת אגרות משה חלק אור"ח ד סימן קיב

ולקנות בשר בהט' ימים להניח על אחר תשעה באב הנה בימים האחרונים שבכל שבוע הדרך לקנות באיזה ימים קודם וכן בימים הסמוכים לשבת ודאי אין שייך לאסור ואם נדמן בשר עתה שהוא יותר בזול או שצריך להולך למקום אחר נמי הא צריך לקנות עתה כשהוא בכאן אף שלא לו שדרים בכאן יש להם פנאי לקנות ביום אחר וממילא יש הרבה אופנים שצריכים לקנות עתה בשר וכיון שיש הרבה אופנים שיותר מסתבר שלא שייך איסור מראית עין אף כשאין לו צורך וכ"ש כשצריך לסיום ולסעודת מילה.

27 - ערוך השולחן אורח חיים סימן תקנא סעיף כד

ואפילו בשר שהיה אצלנו מקודם ר"ח אסור לאכול ואפילו הנשאר משבת ולא דמי למ"ש הרא"ש בפ"ק דחולין גבי איברי בשר נזרחה שהכניסו ישראל לארץ דבעיא להו אם מותרין או אסורין וכתב הרא"ש דנפקא מינה לנדר מדבר ויש לו מהדבר מקודם הנדר ע"ש דזהו בנדר חדש ולא בנדר שמדור דור והוי כאיסור ישן

28 - שולחן ערוך הרב אורח חיים סימן קצ סעיף ד

אע"פ ששתיית כוס של ברכה מעכבת אין מעכב שישתה המברך בעצמו אלא די בשתיית אחר ואפילו מטעים ממנו לתינוק (כמלא לוגמיו של תינוק) יצא די חובה (ששיעור מלא לוגמיו הוא בכל אדם לפי מה שהוא הגדול לפי גדלו והקטן לפי קטנו) אע"פ שהתינוק אינו מחויב בדבר אין בכך כלום לפי שגם על המברך לא חל החיוב כלל שלא חיבוהו אלא לומר שירה על היין שישתה ממנו איזה אדם מישראל שיהיה שתיה שהיא חשובה הנהא לו לאפילו תינוק בן יומיו.

ומכל מקום לכתחלה צריך להטעים לתינוק גדול קצת שהגיע לכלל חינוך ברכת הנהנין כדי שיוכל לברך ברכת היין ולא תהא ברכתו לבטלה מפני שהתינוק שומעה ממנו ומברך ושותה משא"כ אם יטעים לקטן שלא הגיע לחינוך יפסיד ברכת היין שלא יוכל לאמרה אע"פ שאינה מעכבת.

29 - רמ"א אורח חיים סימן תקנא סעיף י

ובסעודת מצוה, כגון מילה ופדיון הבן וסיום מסכת וסעודת אירוסין, אוכלים בשר ושותין יין כל השייכים לסעודה; אבל יש לצמצם, שלא להוסיף. ובשבוע שחל ט' באב בתוכה, אין לאכול בשר ולשתות יין רק לו מנין מצומצם, וזה אפילו בערב ת"ב שרי (מנהגים ומהר"ל), ובלבד שלא יהיה בסעודה שמפסיק בה (ד"ע).

30 - ט"ז אורח חיים סימן תקנא ס"ק יב

כל השייכים לסעודה. - נראה פ"ל כל מי שהיה הולך בזמן אחר לסעודה זו הן מחמת קורבה הן מחמת שהיא אוהבו דאי' במהר"ל אם אירע מילה או פדיון הבן וסיום מסכתא דהן סעודות מצוה משנכנס אב מותר לקרואים שם בבשר ויין דוקא קרובים מחמת קורבה או ריעות אבל ההולכים שם רק לשתות ובלא"ה לא היו הולכים ה"ל מצוה הבאה בעבירה ומיהו שבת שחל ט"ב בתוכה לא יאכלו אלא בני מצוה רק מנין בצמצום ויש מקילין ומהר"ל אמר בשבוע שחל ט"ב כל השייכים לברית מותרים כו' עכ"ל ואח"כ כ' בשם מהר"מ במרדכי גדול דהתיר לכל הקרואים לאכול בשר כו' ואילולא דברי רז"ל היה נ"ל היתר לגמרי בסעודת מילה וראייה מדאשכחן בפ"ק דמ"ק דף ט' ששלמה דחה תענית י"כ בשביל בנין ב"ה ומצינו שבת דוחה בנין ב"ה אלמא שבת עדיף מבנין ב"ה ומילה דוחה שבת א"כ כ"ש שמילה תדחה תענית של בשר ויין שהוא אינו אלא מנהג ונהי שתענית ט"ב דוחה סעודת מילה שגזרו רז"ל אפ"י על פריה ורביה בשביל כבוד בית אלקינו מ"מ בדבר זה שאינו אלא גדר בעלמא ואף ע"ג דאיתא שם שהיו ישראל דואגים מטעם דשמא צורך הדיוט אסור כאן לא שייך לומר כן דא"כ יהיה אסור לכל אפ"י להשייכים לסעודה ע"כ נראה דהמיקל בדבר זה בסעודת מצוה לאכול שם כל הקרואים לא הפסיד והך מנין מצומצם שכ' רמ"א כ' בהג"מ דהיינו נוסף על הקרואים ונראה פירושו דהיינו הקרואים שהם קרובים שהם שייכים בדאי להסעוד:

31 - שערי תשובה על שולחן ערוך אורח חיים סימן תקנא סעיף י

אוכלין בשר ושותין יין בסעודת ב"מ שלא בזמנה כמו בזמנה והפריו על המידה במ"ש שהוא כפורץ גדר כו' משמעות דבריו בכל סעודת מילה שלא בזמנה אך באמת כדבריו כן הוא באותן שלא היה אפשר למול בזמנם ונדחה מזמנו

מחמת חולשת התינוק וכיוצא שאירע אונס שלא נימול בזמנו ושוב אחר שחזר לאיתנו או עבר האונס והגיע זמנו למול אלא שדוחין עוד במתכוון לימים אלו בכדי שיאכלו הקרואים בשר ויין לזה נקרא פורץ גדר אף בימים שקודם שבוע שחל ט"ב ומלבד זה הוא איסור גמור להשהות המצוה משעה שהגיע הזמן שיכולו למול התינוק והעושים כן בשביל אכילת בשר ויין או בשביל תענית בכורים בע"פ וכיוצא גדול עונם מנשוא וצריך למחות ולעכב ע"י ואף אם פתאים עברו ועשו כן אסור לאכול על הסעודה ההוא שגרמה לאיסור שהיית מצוה ויתבאר ביו"ד א"ה ואפילו מי שלא נעשה בשבילו אסור ועיין בפסחים דף ק"ג ז' מנדין כו' ובתוס' שם דווקא שיש שם אנשים מהוגנים כו' ע"ש, אבל אם לא היה אפשר למול מקודם עד שהגיעו ימים הללו אפ"ל הוא שבוע שחל ט"ב יש להתיר לאכול בסעודה כדין מילה בזמנה ממש כיון שלא נעשה במתכוון והסעודה היא באה בשביל שמחת המצוה שקיים היום והרי קיים היום מצות מילה שהיתה מוטלת עליו חובה ומה בכך שהיא שלא בזמנה כיון שהיה אונס ולא היה יכול לעשות קודם לזמן הזה, וכן מבואר להדיא בס"י רמ"ט במג"א ס"ק ה' דבמילה שעבר זמנה מחמת חולי כשמל אח"כ מיקרי זמנה קבוע דכל שעתא ושעתא זמניה הוא שאסור להניחו ערל ולכן מותר לקבוע הסעודה בע"ש ע"ש ותימה אך העלים עין מדברי המג"א תקס"ח ס"ק יו"ד ועיין לקמן ס' תקנ"ט באשל אברהם שכתב בשם פרי הארץ להחמיר במילה שלא בזמנה ומשמע בנדחית אף מחמת אונס ומ"מ נראה דאף דשם יש להחמיר דלענין לבטל התענית ט"ב מחמת היו"ט שלו ל"ל כיון שאינה בזמנה לא מהני לבטל התענית אבל לענין חומרת בשר ויין בימים אלו שהוא ממנהגא בעלמא אין להחמיר ואפילו שלא בזמנה מ"מ סעודת מצוה היא ומותר' בבשר ויין ולא גרע מסיום מסכת דאף דגם כסיום מסכתא אין לעשות כ"א כשנזדמן לו דרך למוחו כסדורו מ"מ פשיטא דסעודת מילה אף שלא בזמנה מחמת אונס עדיפא, וע"ש באור נעלם שכתב דסעודת מילה בזמנה היא מצוה דאורייתא והביא מדברי רש"י בנדה דף ל"א שלא יהיו הכל שמחים שאוכלים ושותים בסעודת ברית מילה כו' ומ"ש בשם רש"י שלא אכל על סעודת מילה ביום וא"ו משום דלא אתי דרבנן כו' היינו לאכול על הסעודה הוא דרבנן (דבריו תמוהין דאם לאכול על הסעודה אינו דאורייתא למי מתוקן הסעודה דאורי' ומי ליכול שירותא וגם מ"ש בשם רש"י ליתא והוא מהר"ש רבו של הש"ה כמבואר במג"א ס' רמ"ט ע"ש, ואפשר שט"ס הוא וצ"ל מהר"ש אך לא משמע כן בדבריו ע"ש ומשיג על תשוב' בית יעקב ס' ע"ג דסעודת מילה אפ"ל בזמנה הוי דרבנן ע"ש וליתא דודאי גוף הסעודה אין עיקר בדאורייתא כלל כמב' בב"י ס' רס"ה בשם הר"ד אבודרהם ועיין בפר"ח א"ח ס' קל"ה ובבר"י ס' קל"א באורך וע"ש שכ' שראה באבודרהם גופי' דמייתי מנדה וכ"כ במנורת המאור וכתב הוא ז"ל שלא מצא בנדה כו' ע"ש ונראה שכוונת האבודרהם לדברי רש"י דף ל"א ולפי שאין זה מקומו קצרותי:

32 - מנן אברהם סימן רכה ס"ק ד

כו' ב"ח בליקוטים ס' כ"ט שמצוה על האדם לעשות סעודה ביום שנעשו בנו בר מצוה כיום שנכנס לחופה ומשמע דהיינו ביום שנכנס לשנת י"ד וביש"ש פ"ז דב"ק כ' דאם הנער דורש הוי סעודת מצוה אפ"ל אינו באותו יום:

33 - ים של שלמה ב"ק פרק ז' סימן לו

וסעודת בר מצוה שעושים האשכנזים לכאורה אין לך סעודת מצוה גדולה מזו ושמה יוכיח עליה ועושים שמחה ונותנים למקום שבח והודיה שזכה הנער להיות בר מצוה וגדול המצוה ועושה והאב זכה שגדלו עד עתה להכניסו בברית התורה בכללה...

34 - שו"ת אפרקסתא זעניא חלק א סימן קסב

נסתפקתי אם מותר לאכול בשר ולשתות יין בשבוע שחל בו ת"ב, כשגמר איזה מצוה כמו בסיום מס' ברמ"א ס' תקנ"א ס"י, ולכאורה נראה פשוט דשר"ל, אע"ג דרמ"א רס"י תרס"ט כתב ועושים בו סעודת משתה לגמרה של תורה, מ"מ הרי הא"ר שם בשם ראב"ח (הובא במש"ב שם) כ' דה"ה לגמר מצוה ע"ש. וכן מבואר ברשב"ם ב"ב קכ"א: סד"ה מניסן, שכ' ז"ל ואותו יום שפסקו היו שמחים, לפי שבאותו יום היו משלימים מצוה גדולה כזאת ע"ש, וכ"כ בחא"ג שם, ואע"ג דדייק וכ' "מצוה גדולה כזאת", מ"מ ל"ל דכ"כ משום דקבעו יום ט"ו אב יו"ט לדורות, אבל לשעתא י"ל דאין לחלק בין מצוה למצוה. אמנם אין זה מוסכם לכ"ע, דהרי רגמ"ה ז"ל שם כ' ז"ל ולפי שעה שהיו עסוקי' לכרות עצי המערכה היו מתבטלים בת"ת, אבל אותו יום פסקו ועשאוהו יו"ט שמכאן ואילך היו עוסקים בתורה עכ"ל. הרי דמשום גמר מצוה ל"ה עושים יו"ט, אי לאו משום דנעשו פנוים לעסק התורה, וא"כ אע"ג דהלכה כבתראי מ"מ הרי כ' בכללי הפוסקים דאם האחרונים לא הביאו דברי הראשון, מסתמא לא ראו דבריו, ואמרינן אילו ראו ל"ה פליגי עליה, ודברי רגמ"ה ז"ל ודאי לא נגלו לעיני האחרוני ז"ל.

ובני בני נביאים הם ולא נהגו לאכול בשר בזמן הנ"ל בסיום דבר מצוה, וי"ל משום דקיל גדול ת"ת שהלמוד מביא לידי מעשה (ב"ק י"ז א) ונראה דר"ל דאפ"ל הלימוד שלא לשמה אם אינו לקנטור ודאי מביא לידי מעשה, וכאמז"ל הלואי אותי עזבו ותורתני שמרו, המאור שבה מחזירן למוטב ארושלמי חגיגה פ"א ה"ו ופתיח' דאיכ"ר, משא"כ במעשה של"ש, כמ"ש הר"מ אלמשונני ז"ל בס' תפל"מ גדולה עבירה לשמה ר"ל לשמה של עבירה שידוע שהיא עבירה אלא דיצרו תוקפן, דסופו לעשות תשובה, הואיל דידע ואשם, ממצו' של"ש, שלא לשם מצוה דאינו עושה תשובה ע"ז. א"כ סיום מס' אינו סיום לחוד אלא גם התחלה למעשה, ואפשר דמה"ט כתב רשב"ם ז"ל "מצוה גדולה", כי היכי דלא נילוף מזה לסתם מצוה, ואע"ג דאמז"ל (פסחים נו"ן ב) לעולם יעסוק אדם בתורה ומצות אע"פ של"ש שמתוך כו', י"ל דהא גופא דייקו חז"ל בתור"ה ומצות, דע"י עסק התורה אפ"ל של"ש הרי סופו לבא לעסוק בה לשמה, א"כ בודאי יבא גם לעסק מצות לשמה, על' בפ"ל החסיד ר"י יעב"ץ ז"ל (אבות פ"ב ריש מ"ב) ובמ"ש שם.
דוד שפערברער

35 - נטעי גבריאל פרק מא הערה ג'

ג) ז"ל ספר דברי אמת להגה"ק החוזה מלובלין זי"ע (בלקוטי כתובים איכה
ג') וכמו שאמרנו טעם על מה דאיתא בשו"ע בסעודת ברית מילה קודם
ת"ב אין רשאי להיות רק מנין וכיוצא בזה לפי הדעות אשר שם, ובסיום
איצ' לדקדק כלל, כי התורה הוא התיקון, והחורבן היה על עזבם תורת,
והגאולה תהיה ע"י התורה וכו', ע"כ דבסיום קודם ת"ב מותר להיות כמה

36 - משנה ברורה סימן תקנא ס"ק עג

וסיום מסכת - ומ"מ אם לא נזדמן בלימודו הסיום לא ימחר או יאחר בשביל זה. וגם אם לא היה עושה סעודה בשאר הימים אפשר שלא יעשנה גם עתה. אכן אם נזדמן כראוי מותרין לאכול אף אותן שלא למדו עמהן אם היו הולכין ובאין גם בזמן אחר משום ריעות:

37 - ערוך השולחן אורח חיים סימן תקנא סעיף כח

ודע שיש שמניחים הסיום מסכת על ימים אלו כדי לאכול בשר ודבר מכוער הוא דאע"ג דבמועד קטן [ט]. מוכח דמותר לשייר מקצת הגמר לסיום מצוה כדאיתא שם בבניין בית המקדש ע"ש מ"מ להניח לכתחלה בשביל אכילת בשר לא נאה ולא יאה ויש שלומדים לכתחלה מסכת כדי לעשות סיום בימים אלו ודבר זה אפשר כדאי לעשות שע"ז יעסוק בתורה מיהו אין לבקש על הסיום רק ת"ח השייכים ללימוד התורה ואנחנו לא נהגנו בסיום ואפילו כשיארע סיום בימים אלו אנו מניחין הסיום עד אחר ת"ב כדי שנוכל לשמור בשמחת הסיום לכבוד התורה כראוי.

38 - שו"ת אפרקסתא דעניא חלק א סימן קנד

Responsa Afarkasta De-Anya R. David ben R. Baruch Kalonymus Sperber was one of the greatest Torah scholars in Romania during the pre-Holocaust period. He was born in 1875 and served as the rabbi of Barshov, the second largest city in Romania. After the Holocaust he served as the leading rabbinic authority of Romania, and dealt at length with the laws about women whose husbands disappeared (agunot). In 1950 he immigrated to Israel, where he died in 1962.

Afarkasta De-Anya contains responsa on all four parts of the Shulchan Aruch, as well as novellae on the Talmud.

ומה ששאלת לענין בכורים בע"פ אי מהני סיום משניות, הנה בשו"ת פרה"ש ח"ב סי' צ"ב וחי"ג סצ"א, העלה דזה מהני דוקא לת"ח דשגור בפיו גם קצת גמרא דאז ע"י הפירושים מבין היטב, משא"כ במי שא"י צורתא דשמעתא, אע"ג דגם ע"ז יש שכר לימוד ת"ת מ"מ ל"ש לעשות ע"ז סעודת סיום ע"ש.
ובמחכת"ה לענ"ד יש לפקפק ע"ז דעכ"פ אם מבין מה שלומד, אפ"ל אינו שגור בסוגית הגמרא ודאי מצוה רבה דת"ת בידו וגם בכה"ג פקודי ה' ישרים משמחי לב, ומה"ט אבל אסור ללמוד משנה בכל גונא, על' יו"ד סי' שפ"ד ס"א, והכי מוכח מדברי היש"ש ב"ק פ"ח סי' ל' מהראיה שהביא שם דכל המשלים מצוה גדולה היו שמחים ונחשב

ליו"ט, ואין לך מצוה גדולה מהשלמת ספר, בפרט אם דעתו להתחיל ספר אחר, ושכ"כ הר"ן דמנהג ישראל לשמוח ולעשות יו"ט בהשלמת מצוה ע"ש, וא"כ בודאי סיום משניות מצוה גדולה הוא, ויש להסמיכו באמ"ל (ב"ב קמ"ה) וטוב לב משתה תמיד אלו בעלי משנה, ואפ"ל לרבא שם דאמר איפכא דכל ימי עני רעים, אלו בעלי משנה, וטוב לב משתה תמיד, אלו בעלי תלמוד, מ"מ זה ל"ש במשניו דידן שכבר יש לנו פירוש הרמב"ם ור"ב דפסקי הילכתא אליבא דמסקנא, ע"פ המבו' מפירש"י שם², וע"י שר"ת פני מבין אר"ח סי' ק"ג דכ' דלא נהגו לעשות סעודה רק אם סיימו כל שס"מ או עכ"פ סדר אחד וגם אם למדו להבין ע"ש דה"ה בסיום מס' קטנה כגון מס' סופרים עם פירושים כגון כס"ר ונח"י. וכן שאר מס' קטנות ומבין כפי יכלתו בודאי שמחה היא וסעודת מצוה ע"ש, והביא בשם ס' חתן סופר ח"ב שכ' שעשה שמחה כשסיים ספרו, אבל אם לומד במרוצה בלי שום יגיעה רק בהעברה בעלמא בודאי לא נחשב לשמחה גמורה שיהי' יו"ט ע"ש³.

וע"י בס' מעב"י מאמר מנחת אהרן פ"ט, זלה"ק פוק חזי כמה תקיף חיליהו דמילי דאו' קדישתא, הנה כל פרשה וכל גמ' וכל עסק שאדם עוסק במצוה אחת, יש לאותיות ההם מציאות רוחני המתדבק בענפי הספירה שמצוה ההיא רומזת עלי, ובהגות אדם בהם יתנועעו אלו האותיות ויפעלו התעוררות למעלה ויבטשו אורות תחתונים המתעלמים בצורות האותיות והנקודות ואורות היורדים מלמעלה בסוד אותיות ונקודות הרוחניות, ויצא חתן לקראת כלה וכ"ש אם יהי' בהם ג"כ נשמת הטעמים נגד מקום מוצאם כו' ע"ש כל דבריו הקדושים ושימם בלבד, וע"י חו"י סי' ע' דפקפק על ראיית הי"ש ע"ש דסיום מס' הוי סעו"מ משבת ק"ח: ד"ל דאבי לחיבוב מצוה ותורה קעביד ע"ש ובשר"ת תפארת שמואל סנה"מ ע"ז.

ולענ"ד י"ל דמ"ש אביי תיתי לי דכי חזינא צר"מ דשלים מס' עבידנא יו"ט לרבנן, רבותי הוי דהאי מרבנן ל"ה ביכלתו לעשות סעודה לכלהו רבנן, והוא הו"ל זהב מכיסו עבור זה, ומ"מ זה פשיטא דסעו"מ הוי, וע"י בתפ"ש שם דפסק דה"ה וכ"ש במי שגומר חבורו או ביום גמר הדפסת חבורו הוי סעו"מ, שו"ר בספר טעמי המנהגים בעניני ת"ב, שהביא שהה"ק מהר"י מרוזין זצ"ל, צוה בשבוע שחל בו ת"ב ללמוד מסכתא במשניות ולעשות סעודה ע"ש.

וסבור הייתי לומר דאפ"ל אינו מבין היטב מה שלומד נמי סגי, וכדאמרינן במס' ע"ז י"ט. אפ"ל לא ידע מה קאמר ע"ש, ונראה הטעם משום דאותיות התורה ק"ע עכ"פ פועלים פעולתם, וכמש"ל בשם המעב"י, ונפשו בקרבו שמחה, וכעין שראיתי כמדומני בס' זכ"א דאפ"ל מי שא"ל חוש הריח מ"מ יריח בשמים במוצ"ש (בלא ברכה), דמ"מ הנשמה נהנית, ע"י ב"י סרצ"ז ובמ"א שם סוף הסימן ד"א דיכול לברך.

ושמעתי שהי' איש אחד שהתמיד בלימוד הש"ס ולא ידע מה קאמר, ואעפ"כ זכה לקירון אור פנים כת"ת, וזהו מסתרי סגולת התורה בפעולת' הנשגבה על נפש מקבלי מתן נחליאל, אעפ"כ לבטל בזה תענית בכורים⁴ דכבר צווחי על זה האחרונים ז"ל גם בסיום מס' כראוי, והגאון בעל שו"מ ז"ל שהיה בכור סמך על סיום מס' בצירוף שהי' לוי (ע"י ספר א"ח סימן ת"ע ובספר מעדני שמואל סי' ק"ג סק"ח וסקכ"ב).

39 - שו"ת האלף לך שלמה חלק או"ח סימן שפו

אמר המסדר, נכד הה"ג האמתי המחבר זצלה"ה. כדי להשלים עד ארבע מאות תשובות על אר"ח לבד, אמרנו להוסיף עוד ט"ו שו"ת יקרות מאדמר"ר הה"ג האמתי המחבר זצלה"ה על הלכות פסח אשר יתענגו במו הוגי התורה. ע"ד סיום מסכת יכול להקל להבכורים וא"צ להתענות ביום ו' ועל סיום איזה נביא החילוק כך אם למד לפי תומו וסיים בע"פ יכול להיות אפ"ל על סיום נביא אחד אפ"ל הוא קטן בקאפיטלין אבל אם למד כדי להיות לו סיום אז על מס' גדולה כיון דהוי מעלה הלימוד לו יהא דהוי שלא לשמה נמי נחשב סיום אבל אם לומד איזה נביא כדי לעשות סיום אין זה סעודת מצוה:

40 - שולחן ערוך אורח חיים סימן תקנא סעיף ג

שבוע שחל בו תשעה באב, אסורים לספר ולכבס, אפילו אינו רוצה ללבוש עתה אלא להניחו לאחר ט' באב, ואפילו אין לו אלא חלוק אחד, אסור; וכן המכובסים מקודם, בין ללבוש בין להציע בהם המטה; ואפ"ל מטפחות הידים והשלחן, אסור.

41 - ערוך השולחן אורח חיים סימן תקנא סעיף לד

וכן נראה לענ"ד דכל אותן שהתירו חכמים לגלח ולכבס בחול המועד כמו ששינו במשנה דואלו מגלחין כמ"ש בס' תקל"א מותרים לספר ולכבס גם בשבוע שחל ט"ב בתוכה וכ"ש מקודם שאינו אלא מנהג בעלמא דהא במועד לבד האיסור מלאכה גזרו ג"כ מפני שלא יכנסו לרגל כשהן מנוולין כמ"ש שם ומ"מ לאלו התירו כ"ש באבלות ישנה דניכר לכל שלא היו יכולין לגלח ולהסתפר עד כה ולא גרע מתכפוהו אבלות ושם מבואר כל אותן שהתירו חכמים

42 - שו"ת אגרות משה חלק אור"ח ב סימן צו

באלו שמותרין להסתפר בחוה"מ איך הם בימי הספירה ט' אייר תשי"ט. מע"כ ידידי הרב ר' זלמן הלוי אורי שליט"א.

בדבר מש"כ המ"ב בסימן תצ"ג בבאור הלכה דאותרן שמותרין להסתפר בחוה"מ גם בספירה שרו דלא עדיף מחוה"מ, ודאי צדק כתר"ה דלא שייך זה בזה שמותר בחוה"מ מצד יפוי ומניעת צער דלא שייך בספירה שהוא מטעם אבלות שיש לנו להצטער ולא להתיפות. ובעצם גם מה שהתיר הא דהתירו בסימן תקל"א לכאורה תמוה דהא אפשר שבחוה"מ התירו משום כבוד המועד כיון דלא יכלו לגלח מתחלה שהיה בשביה ובבית האסורין וכדומה ובימי ספירה יש לאסור. ורק שיש להתיר באופן שתכפוה להאיסור תספורת דספירה כגון שהיה בבית השביה ובבית האסורין זמן גדול קודם ימי הספירה ויצא בימי הספירה יש להתיר, דהא גם באבילות מותר כדאיתא במו"ק דף י"ז שבלא תכפוהו אבלי אסור והא דתניא מותרין הוא בשתכפוה אבלי, וכה"ג יש להתיר גם בספירה דלא חמיר מאבילות שאסור מדינא ומ"מ מותר בכה"ג כ"ש בימי הספירה. וגם בכה"ג יש מקום לאסור בימים ראשונים שבא מבית האסורין דהא באבילות כה"ג היה אסור אבל אחד עיין ביו"ד סימן ש"צ סעיף ג', אבל אפשר שימי ספירה קילי וגם בימים ראשונים יש להתיר אם כבר הוא מתנוול יותר מדי. עכ"פ לא הי"ל לסתום הדבר שמשמע שבכל אופן שמותר בחוה"מ מותר בספירה והא פשוט שאם היה בבית האסורין זמן קטן שבחוה"מ מותר ובימי ספירה יש לאסור. וגם לשון שלא עדיף מחוה"מ תמוה שאין זה ענין לחוה"מ אלא הי"ל לומר שלא עדיף מאבילות וצ"ע.

43 - שולחן ערוך יורה דעה סימן שפט סעיף א

וכן כל אותן ששנינו שמותר לכבסן במועד כגון היוצא מבית השביה ומבית האסורים והמנודה שהתירו לו חכמים והנשאל לחכם והותר והבא ממדינת הים ה שהלך להרויח ולא היה לו פנאי לגלח, אסורים בימי אבלו, שאם אירעו אחד מהם, קודם האבלות ונכנס מיד לתוך האבלות, אסור לכבס אלא אם כן אירעו אחד מהם ותכפוהו מיד שני אבלות זה אחר זה, אז מותר לכבס אף בנתר וחול ואפילו תוך שבעה, ובלבד שיעשו בצניעא בתוך ביתו. ואחר שתכפוהו אביליו זה אחר זה, מכבס במים אבל לא בנתר ואהל.

44 - מגן אברהם סימן תקנא ס"ק יד

וכן לכבוד שבת - משמע שגם לכבוד שבת מותר לכבס ביום ה' וכ"ה בטור ובמשנה וכ"מ ס"ד וכ"כ הב"ח סס"י זה דנהגין היתר אך הד"מ כ' וז"ל רחיצה היה לנו להתיר בע"ש מק"ו דכיבוס שאסור מדינא ואפ"ה מותר לכבוד שבת ק"ו ברחיצה אלא שנהגו איסור אפ"ה ברחיצה עכ"ל משמע דכיבוס נמי נהגו איסור ומ"מ יש להקל אם אין לו כתנת לשבת וכ"מ בהגמ"נ וע"י עכו"ם פשיטא דשרי וכ' בהג"א דתספורת אסור אפ"ה לכבוד שבת וז"ל הטעם דבלא"ה אין רגילין לספר בכל שבוע:

45 - שערי תשובה סימן תקנא

לכבס - עבה"ט ועיין ביד אפרים על דברי המג"א בזה וע' בבר"י בשם נחפה בכסף דאף לפי מ"ש בפר"ח ס"ל תס"ח דאמירה לעכו"ם בשאר איסורים דרבנן שרי משו' חומרא דט"ב נהגו לאסור אפ"ה לו' לכובסת שהיא תקח הבגדים ותכבסם ועיין במח"ב בשם זרע אמת שלתת לכובסת בגדי פשתן ער"ח שתשרה אותם בו ביום במים ואחר שנכנס אב תגמור ללבנם ע"י מים ואפר ובורית כמנהג והכל בבית ישראל ואע"ג דמדינא יש להתיר מ"מ נכון לזוהר גם בזה להיותו בבית ישראל ואיכא משום מראית עין ע"ש ועיין לקמן ס"ק ל"ה:

46 - שולחן ערוך אורח חיים סימן תקנא סעיף יד

אסור לגדולים (פאן) לח לספר לקטנים ולכבס כסותם (פב) בשבת שחל תשעה באב להיות בתוכה. הגה: (פג) לט מיהו בגדים שמלפפין בהם הקטנים לגמרי, שמוציאים בהם ריעי ומשתיינין בהם, הני ודאי (פד) משרא שרי; ואפילו בגדי שאר קטנים נהגים להקל ב"י.

47 - מגן אברהם סימן תקנא ס"ק לט

מיהו בגדים כו' - ומ"מ לא יכבסו הרבה ביחד מט"מ והגמ"נ וז"ל דיכבסו בצנעה אם אין מכבסין ע"ג הנהר עס"י תקל"ד:

בודאי בזמנינו, שמכנסים במכונת הכרזה ביהודי ולא בידים, כאשר היה בזמן הרמ"א, יותר טוב לכנסם הכל ביהודי מלא מכונה כניסה מלכנס מעט מעט ולכרזות צטורחה, כי לכנס חלוק א' או ב' וכן "ווינדלעך" שמלפנים הקטנים לכנס ד' וז' חבי לריכב לעמוד על כלי הכניסה כל יום ויום מחוב"מ כי בזמנינו כפול כפלים "ווינדלעך" משתמשין מכזמן הרמ"א וזה בודאי אינו נכון, וכבר כתבתי (סימן ו') שדברים כאלו משתנים לפי הזמן והמקום, ואם אפשר להשתמש ב"פעמפערס" מנייר מכ טוב, אבל אינו חייב לקנות אפילו אם הוא איש אמיד וצנוק יכול לעשות כן כי הכסף מר"ו לו בריוות. ועיין דוגמא לעניינינו במג"א (סי' תק"י סקט"ו) שכי בשם החוס' (ריש פ"ד מס' גילג')

דעדיף לישא הכרזה ביהודי כדי למעט צהינוך ופיי"ש במחל"כ כמו כן בניד"ד עדיף לכנס הכרזה, כמה שצריכה ולאפשר צבה אחת, כדי למעט הכניסה בכל יום ויום מעט מעט, וליה דין לריך ברש"ש. הנה גם הפרי"ש (סי' תקל"ד ס"ח) כי שבווינדלן שמלפנים החינוקות "א"א ליתן לזה גבול וקלצה אך לקטנים שלובשים חלוקות יש לזה גבול וקלצה ואינו רשאי לכנס יותר מח"ל עכ"ל הנה נשתנו העתים צוה וגם לחלוקות או שאר בגדי הקטנים ביותר אין קלצה, אבל יכיר איך שיכיר מאחר שהדרך לכנס מכונת אחת מלאה הכל ביהודי יותר טוב לכנס מכונת אחת ומלאה שהוא הכרזה יותר קל ומקובלת, מלכנס מעט מעט בכל יום ב' וג' פעמים, ושחבי האשכ מוכרחת לעמוד על הכניסה רוב היום, שחבי פירחא יתירכ כידוע, כ"ל ברור במחל"כ. — אבל בודאי להוסיף מבגדי גדולים גם במכונת אחת אסור דמה שכתירו חז"ל כתירו ומה שאסרו משום שלא יבא למועד כשהוא מנוול בכל אופן אסור. ומ"ע לקמן סי' פו צוה.

49 - שו"ת רב פעלים חלק ד - או"ח סימן טט

ועל שאלה הה' בני אדם שמוכרחים להחליף הכתונת אחר ג' ימים מחמת הזיעה הנה ודאי שגם אלו אין להתיר להם להחליף אך יש להם תקנה שילבשו קודם שבת זו כתונת המכובס ב' וג' שעות ויפשטו אח"ך ויצניעה לשבת זו ללבשה בתוך השבוע זה היום שירצו ואע"פ שהיא עודנה נקייה עכ"ל כיון שלבשו אותה קודם שבוע זו אין זו חשיבה מכובסת חדשה אך צריך שילבשו אותה מקודם ב' וג' שעות לפחות כדי שתקבל מקצת זיעה מן הגוף ותתרכך מעט מקשוי הכבוס וכו' באחרונים ז"ל מיהו אם לא לבשו אותה קודם שבת זה ונזכרו ביום שבת חזון נראה דאסור ללבוש הכתונת הזאת ביום שבת עצמו ב' וג' שעות ולפשט אותה להצניע לימות החול הנ' שנראה כמכין משבת לחול דהרי עתה אין לו צורך בזה ורק הוא לובשה בשביל שיוכל ללבשה בימות החול ולכן אין לובש אותה עתה כי אם ב' שעות ופושטה והתקנה לזה שאה"נ יחליף בשבת הכתונת שלו וילבוש הכ' המכובסת ונשאר עליו זו הכ' כל השבת וגם בימי החול ואז בתוך השבוע יחליפו זו וילבוש אותה הכתונת שלבש בתחילת השבת ופשט אותה בשבת כי זו עודנה נקייה היא כן נ"ל בס"ד ואין צורך להאריך יותר בזה והשיל"ת ברחמי יאיר עינינו בתורתו אכ"ר.

50 - שו"ת בצל החכמה חלק ז סימן קלח

R. Betzalel Stern was born in Neuhausel in Slovakia in 5671 (1911 CE) to a rabbinical family. From his youth he was known as a preeminent Torah scholar; he began answering halachic queries at the relatively young age of 27. He served in a number of communities before the war. In 5709 (1949 CE) he moved to Italy, where he opened a yeshiva in Rome and helped the survivors of the war rebuild their lives. In 5714 (1954 CE) he was appointed rabbi in Melbourne, Australia, where he established a yeshiva as well, and developed the community's institutions. From 5728 to 5742 (1968-1982 CE) he served as the rabbi of Vienna. At the end of his life he moved to Jerusalem, where he died in 5749 (1989 CE). R. Moshe Stern of Brooklin, author of the famous responsa Beer Moshe, was his younger brother. In 5719 (1959 CE) the first volume of his responsa BeTzel HaChochma was published; and the sixth volume was published in 5750 (1990 CE), as part of a three-volume reprint of all six volumes.

א) מש"כ בדבר החלפת כתונת בימים שמר"ח אב עד התענית, הנה בעירנו פה מדקדקים הסוחרים להחליף כתונת כל יום ובפרט בימי הקיץ, כדי שיהיו נראים מטופחים ומכובדים, ואני רגיל להעיר בשבת שלפני ר"ח אב או גם באמצע השבוע, שכל אחד יכין לעצמו כתונות נקיות כפי אשר דרוש לו מר"ח עד התענית ע"י שלבישם לפני ר"ח למשך שעה שעתיים ויפשיט אותן ויתן למשמרת שתהינה מוכנות לו ללבוש כל פעם שיצטרך. ומי ששכח ולא הכין נראה שמותר להכין לו גם ביום ש"ק. דהיינו ביום ש"ק בבוקר ילבש כתונת אחרת לא זו שלבש בעש"ק לפני כניסת היום אף שהיא נקי עדיין, ואותה ישים למשמרת. וכן אחר שינת צהרים ילבש אחרת. ואף שהוא עושה כן בכונה שתהינה לו כתונות נקיות מוכנות לימי החול עד התענית, אין בכך כלום דהרהורים מותרים ובפרט כי מה שהוא עושה בשבת דהיינו לבישת כתונת אחרת נקי' הוא כבוד שבת. ובלבד שלא יוציא הדבר בפיו, וכגון שהוא מבקש

מאשתו שבת בבוקר או אחר הצהריים כתונת אחרת, לא יאמר תני לי כתונת אחרת כי את זה שלבשתי בכניסת השבת או בבוקר אני רוצה להשאיר לימי החול עד התענית, דכל כה"ג בדאי אסור, עילי ערך השלחן (סי' ר"ץ סעי' א') ש' לענין שינת צהרים שאסור לומר אישן כדי לעשות מלאכה בערב ואפ' כדי ללמוד בערב דהוי כמכין משבת לחול. ועילי ס' חק לישראל (סי' מ"ח) שלא יאמר בערב פסח שחל להיות בשבת, אישן כדי להיות ניעור בלילה ע"ש, ואף שהוא לדבר מצוה, היינו בדיבור אבל לישון ולהרהר כדי שיוכל להיות ער בלילה מותר ע"ש (סי' ל"ח ובהגה שם אות פ'). וזה מותר אפ' לדבר חול וכמש"כ - ועילי שו"ת רב פעלים (ר"ד הא"ח סי' כ"ט) ועילי ס' כף החיים (סי' תקנ"א סקצ"א).

(ב) ופעם אחת נשאלתי אחר שבת חזון מסוחר אחד ששכח להכין לו כתונות באופן הנ"ל וקשה לו לעמוד בחנותו משך ימי השבוע עד יום ה' שבו חל ט"ב, פן יהי לבו בעיני לקוחותיו ויתכן כי יגיע לו גם הפסד ע"כ שיפרשו קוניו ממנו. ונלענ"ד שיש מקום להתיר בכזה בצורך גדול לפי ראות עיני המורה, והוא עפ"י המבואר ברמ"א (סי' תקנ"ד סעי' י"ז) לענין איסור נעילת סנדל בט"ב, כי במקום שדרים בין העכו"ם לא יחלוץ כי אם ברחוב היהודים וכן נהגו ע"כ. והיינו מטעם שלא ילעיגו עליו העכו"ם ע"ש. ואעפ"י שנטילת סנדל בט"ב אסור מדינא דגמרא, א"כ מכש"כ בלבישת כתונת מכובס בימים שמר"ח ועד ט"ב דקיל כמבואר ברמ"א (סי' תקנ"א סעי' א') שאף שאסור ללבוש בגדי שבת אפ' בשבת חזון, כתונת מותר וע"ש במג"א (סק"ד) הטעם לפי שאינו לובשו לכבוד אלא מפני הזיעה, בדאי שיש אפשרות להקל במקום צורך גדול לפי ראות עיני המורה במדינות אלה שאנחנו דרים בין העכו"ם ויהי לבו וללעג.

ואף דבאמת יש אחרונים המפקפקים בהך התירא דלבישת נעלים בט"ב גם כשהוא בין עכו"ם וילעיגו עליו, היי"ט לפי שנעילת נעלים אסור בט"ב מדינא דגמרא, משא"כ כתונת שדרך להחליפו מפני הזיעה בלבד ובימים שבין ר"ח וט"ב ולא ביום ט"ב גופא וכמש"כ - ועוד דשם ניכר לכל שהוא לבוש נעלים בט"ב, משא"כ בכתונת אינו ניכר שלבשו היום, ואפ' לבשו היום שמא לבשו כבר זמן מה לפני ר"ח או ביום השבת ע"כ יש להקל טפי על דרך שכתבתי.

(ג) ומ"מ בדאי שאין להתיר בכזה ללבוש כתונת אחרת כל יום, רק לפי הצורך באמת בהכרח וכפי ראות עיני המורה. ובשום אופן לא יורה השואל הנוגע בענין היתר לעצמו.

51 - שו"ת נדע ביהודה מהדורה תנינא - אה"ע סימן ס

ועל דבר הכתונת אם הוא כמו כיס וארנקי דלא מושלי אינשי, אמינא אם פרידתו של זה מביתו ומציאתו של ההרוג היה הכל תוך שבת אחת כגון שהלך מביתו באחד בשבת וההרוג נמצא מלבוש בחלוק הזה באותו שבוע נראה דבמדינת פולין זהו עדיף מכיס וארנקי שאין דרך במדינת פולין ללבוש חלוק אחר תוך ימי השבוע אפילו לעשירי עם אבל אם עבר עליו יום השבת חיישינן אפילו לא לקח מביתו רק אותו חלוק שהיה לבוש בו אולי אירע לו לקנות חלוק וקטאו ולבוש לכבוד שבת וזה שהיה לבוש מביתו השאילו לאחר.

52 - שו"ת מנחת יצחק חלק י סימן מד

וכ"ז כשהאבל בביתו, אבל אם בא בימי אבלותו לבית מלון והרי בחדרו כבר מוכנים ומזומנים המצעים הנקיים (וגם בלא"ה הרי לאו אורח ארעא שישתמש במצעים של אחרים) ואין שם ממכיריו שיוכל להשתמש בהם קצת ושלא יקוץ להשתמש בהם לאחר שישתמשו בהם, באופן שזכרנו לעיל, אז ודאי דמותר להשתמש במצעים המכובסים, ולכתחלה יתנם ע"ג קרקע וכמ"ש לעיל מס' לחם הפנים, אלא דצריך לבקש מבעלי המלון שלא יחליפו המצעים בשאר הימים שיששה שם, ואם החליפו שלא בדיעתו אין לאסור בדיעבד, וה"ה באורח שבא להתארח בבית חבירו מר"ח אב ואילך עד ת"ב ומצטער הרבה אם לא יוכל לישן במצעים נקיים, וכמ"כ בכה"ג באורחים שבאים לחסות בצל בתי מלון בימים אלו, מותרים להשתמש במצעים מכובסים, אך צריך להודיע כנ"ל לבעלי המלון שלא יחליפו עבורו בשאר הימים, ואם החליפו מותר, ולכתחלה יתנו אותם ע"ג קרקע וכנ"ל.

53 - שו"ת שאילת יעבץ חלק א סימן פב

בא' שנפסק לו קרן טליתו בשבוע שחל ט"ב = ט' באב = בתוכי. ולא היל' לו בגד בד"כ = בעל ד' כנפות = אחר לקיים מצות ציצית. מסופקני איך להורות בזה כי גזרת חכמים שלא ללבוש בגד חדש באותה שבת. ואם לא יעשה חדש יתבטל מציצית באותן הימים. שלא היל' אפשר לו בתיקון הישן, דהוה מנא דלא שוי חבוליא. ומ"מ נ"ל שאם אין לו טלית אחרת כל עיקר. ולא אפשר בשאל' כדי שיהא עליו ציצית לפחות בשעה שמתפלל. יש להתיר לו דודאי לא גזרו אכה"ג דמילתא דלא שכיחא היא, ועדיף ממי שאין לו אלא כתונת א' שהקלו לו לצורך הגוף. כ"ש לצורך מלבוש

הנשמ'. וכיון שכל הקורא ק"ש ומתפלל בלי ציצית כאלו מעיד עדות שקר. מוטב שיעשה לו בגד חדש לקיים המצוה. אבל אם מצוי לו לעת התפל', לא יעשה אע"פ שהולך כל היום בלי ציצית. והרי הוא כמנודה לשמים, במזיד דברים אמורים. וזה אנוס ע"פ תקנת חכמים, וטוב שלא יבטל גזרתם, כיון דלא ענשי אעשה וכה"ג ליכא למיחש מיד, ומאחר שאינו חובת גברא מדוע לא תהא תקנת חז"ל במקומה עומדת נ"ל יעב"ץ ס"ט.

54 - שולחן ערוך אורח חיים סימן תקנא סעיף טו

יש נוהגים שלא לרחוץ מראש חדש, ויש שאין נמנעין אלא בשבת זו, ויש מתענים מ"ז בתמוז עד ט"ב. הגה: • ולצורך מצוה שרי; ולכן נדה רוחצת וטובלת (מהר"ל); ואפ"י אם טובלת ליל י באב, מותר לה לרחוץ בערב ט"ב * אם א"א לה לרחוץ ליל י (אגודה). ונראה דה"ה אשה הלובשת לבנים יכולה לרחוץ מעט כדרכה בשאר שנה, הואיל ואינה עושה לתענוג רק לצורך מצוה. ונוהגין שלא לרחוץ, אפילו בצונן, מראש חדש ואילך. א"ה סי' ק"ו ואפ"י בערב שבת של חוץ אסור לרחוץ כ"א ראשו ופניו ידיו ורגליו בצונן (מהר"ל ותשובת מהר"ל סי' ט"ז וב"ן ויש מקילים * בחפיפת מא הראש בחמין למי שרגיל בכך כל שבת.

55 - שו"ת אגרות משה חלק אה"ע ד סימן פד

ולגבי שאלת בני הישיבה אם ביום חום מותר לרחוץ אחר ר"ח אב עד עת"ב מאחר שמכונים להסיר הזיעה, ולא מחמת תענוג, באמת יש להקל.

56 - משנה ברורה סימן תקנא ס"ק צג

הואיל וכו' לתענוג - וכן קטנים שיש להם חטטין בראשן נוהגין לרחצן בראשן:

57 - שולחן ערוך יורה דעה סימן שפא סעיף ה

נדה שנזדמנה זמן טבילתה בימי אבלה, אינה טובלת (טור בשם ר"ת וע"פ ומהר"ק שורש ל"ח). הגה: ג וכל שכן שאינה רוחצת ללבוש לבנים. אבל מיד אחר ז', אע"פ שנהגו איסור ברחיצה כל ל', מ"מ היא מותרת רק שתשנה רחיצה קצת (א"ז בסוף הלכות אבל), וחלוק לבן ותלבוש וסדין לבן תציע, שלא תבא לידי ספק (תשובת מהר"ל סימן ט"ו).

58 - שער הציון סימן תקנא ס"ק צד

ולכן מעוברת שהגיע קרוב לעת לידתה שטוב לה לרחוץ בחמין בכל אלו שרי דהוי לרפואה ולא לתענוג וכן יולדת או מי שהוא אדם חלוש ואמר לו הרופא שצריך לרחוץ בכל יום בחמין שרי מלבד בט"ב עצמו צריך ליזהר מזה.

59 - ערוך השולחן אורח חיים סימן תקנא סעיף לא

תספורת שאסרו חכמים בשבוע שחל ט"ב ולדין מן י"ז בתמוז אחד ראשו ואחד כל שיער שבו אסור ובשפה של הזקן כל שמעכב האכילה מותר ואסור לגדולים לספר לקטנים דאין אבלות לקטן כמ"ש ביו"ד סי' שפ"ד זהו בסתם אבלות אבל באבלות דרבים שהוא זכרון לחורבן בית קדשינו ראוי לחנך גם הקטנים [מג"א סקל"ח] ולאוי משום דאבלות זו חמירא מסתם אבלות דאדרבא שיש דברים שמקילין באבלות ישנה כדאמרינן ביבמות [מ"ג:] ע"ש אלא דבזה יש חינוך ליראת ד' שהקטן כשישאל על מה זה יבינו לו ענין חורבן בית המקדש:

60 - שערים מצוינים בהלכה קונטרס אחרון סימן קכב ס"ק יב

ס"ק יב. רחיצה בכרבת שחיה כו'. והילדים מותרים, דהא איתא בגמרא יומא עה: דהם מותרים ברחיצה משום דמתהזקים ומתגדלים ע"י הרחיצה, ואם התירו להם ביו"כ דאינו רק יום א' בשנה ולהרבה שיטות דאורייתא, כש"כ דאין מונעים מהם בט' ימים שאינו אלא מנהג, וע"י בחכמת אדם כלל קנב סי"ז בהג' שם, וע"י במשנה ברורה סי' תקנא ס"ק פב דמתיר תספורת לקטנים בט' ימים חוץ משבוע שחל בו ת"ב, והרי התספורת לא גורמת גידול ואימוץ הילד, וא"כ כש"כ דמותר הרחיצה אפ"י בשבוע שחל בו ת"ב כיון שמתגדל בזה. ומ"מ אין להתיר זה אלא בחצרו ביהודית, ולא במחנות שיבא מזה פירצה ולהמנהג.

שאלה מבעל מסעדה כשרה: האם מותר לו לפתוח המסעדה ולספק מאכלי בשר ללקוחות הרגילים אצלו, גם לאחר ראש חודש אב, אף על פי שאסור לאכול אז מאכלי בשר, שאם לא יעשה כן ילכו הלקוחות שלו למסעדה אחרת ולא ישובו אליו עוד, או על כל פנים יש בזה משום לפני עור לא תתן מכשול?

תשובה: אמנם אין איסור מדין התלמוד באכילת בשר בימים אלה, אלא רק בסעודה המפסקת בערב תשעה באב, כמבואר במשנה (תענית כ"ו ע"א) ובגמרא שם (ל' ע"א) וכן מבואר בפוסקים. אולם כתב הרמב"ם (בפרק ה' מהלכות תעניות הלכה ו'), שכבר נהגו ישראל שלא לאכול בשר בשבוע שחל בו תשעה באב, עד שיעבור יום התענית, ויש מקומות שנהגו לבטל השחיטה מראש חודש אב עד התענית ע"כ. ובארחות חיים (הלכות תשעה באב אות ד') כתב, שבספרד נהגו שאין אוכלים בשר מראש חודש אב עד תשעה באב, לפי שאין שמחה אלא בבשר, כמו שאמרו בפסחים (ק"ט ע"א) ע"כ. וכן הוא בכל בו (סימן ס"ב). ורבי דוד אבודרהם בהלכות תשעה באב, כתב בשם רבינו האי גאון, שאף על פי שבירושלמי פרק מקום שנהגו (פסחים פרק ד') אמרו, שהנשים שנהגו שלא לאכול בשר ולא לשתות יין מיום ראש חודש אב עד התענית, הוא מנהג נכון, מנהג כל ישראל שלא לשחוט כלל מיום ראש חודש אב עד יום התענית אחר חצות, וכן המנהג בבבל ע"כ. ובמחזור ויטרי (סימן רס"ג עמוד רכ"ה) כתב בשם רוב הגאונים שבלותיה, שהמנהג שלא לאכול בשר ולא לשתות יין מראש חודש אב עד יום התענית. וכן כתב בפרדס הגדול (סימן ק"ס). וזו לשון הטור (א"ח / ח) (בסוף סימן תקנ"א): מנהג אשכנז שהיחידים נמנעים מאכילת בשר ומשתיית יין החל משבעה עשר בתמוז והלאה, אך מראש חודש אב והלאה הכל נמנעים מבשר ויין, זולת בשבת. ומרן הבית יוסף הביא מה שפסק הרשב"א בתשובה, שהואיל וכבר נהגו אבותיהם שלא לאכול בשר משנכנס חודש אב, אף על פי שאין כאן איסור כלל מדין התלמוד, מכל מקום האוכל בשר במקום שנהגו בו איסור בימים אלה, פורץ גדרם של ראשונים הוא, ופורץ גדר ישכנו נחש. (וכן הובאה תשו' הרשב"א בארחות חיים הל' ט"ב = ט' באב = אות י'). וכן פסק מרן בשלחן ערוך (א"ח / ח) (סימן תקנ"א סעיף י"א). ומנהג ארץ ישראל להחמיר שלא לאכול בשר מראש חודש אב עד מוצאי תשעה באב, וכמו שכתב הגאון הראשון לציון רבי מיוחס בכר שמואל בספר פרי האדמה חלק ד' (דף ח' ע"ד). וכן כתב הגאון רבי אליהו ישראל בשו"ת קול אליהו חלק א' (סימן מ"ח). ועוד אחרונים. וראה עוד בכנסת הגדולה (סימן תקנ"א), ובשו"ת עדות ביהוסף בן סאמון (סימן מ"א), ובשו"ת שערי עזרה (חלק אורח חיים סימן כ"ד) ע"ש.

ולכאורה לפי זה יש מקום לומר שהמגיש מאכלי בשר ללקוחות יהודים במסעדה שלו, עובר משום לפני עור לא תתן מכשול, ואף על פי שאמרו במסכת עבודה זרה (א' ע"ב) שאיסור לפני עור לא תתן מכשול אינו נוהג אלא בדקאי בתרי עברי דנהרא, כלומר, שאין כל אפשרות לאדם לעבור העבירה אלא על ידי זה שמכשילו בכך, אבל אם העובר על האיסור יכול לעשות זאת בלעדיו, אינו עובר מן התורה משום לפני עור לא תתן מכשול, וכאן הרי יש עוד מסעדות אחרות המספקות גם מאכלי בשר לכל דכפין, אולם המשנה למלך (בפרק ד' מהלכות מלוה ולוה הלכה ב') כתב, שזהו דוקא אם יוכל לעבור על האיסור מבלי שתהיה די ישראל באמצע, אבל אם לא ימצא דרך לעבור אלא על ידי שישראל אחר יספק לו את האיסור, כיון שגם הישראל האחר מזהיר משום לפני עור לא תתן מכשול, לא נפקע האיסור בכך. ושכן מוכח מלשון התוספות (חגיגה י"ג ע"א), ושלא כדברי הגאון רבי משה בנבנשתי בשו"ת פני משה שאינו מחלק בכך, וסובר שכל שיכול לעבור אפילו על ידי ישראל אחר, אין בזה איסור מן התורה משום לפני עור לא תתן מכשול ע"כ. וכן הסכים להחמיר מרן החיד"א בברכי יוסף (חשן משפט סימן ט' סק"ג). ובספרו יעיר און (מערכת ל' אות י"ג), ושכן הסכימו כמה גדולים לסברת המשנה למלך הנ"ל ע"ש. וכן כתב המנחת חינוך (סימן רל"ב), שדברי המשנה למלך ברורים בזה. וראה עוד להגאון רבי שלמה קלוגר בשו"ת טוב טעם ודעת תליתאה (חלק ב' סימן ל"ב), ובשו"ת יד אלעזר הורוץ (סימן ח' וט'). אולם בספר לב שומע (מערכת ל' אות מ"ג), הוכיח במישור מדברי הריטב"א (בבא מציעא) דף י' ע"ב (כדברי הפני משה, שאין בזה איסור מן התורה משום לפני עור לא תתן מכשול. גם לפי מה שכתב החתן סופר) שער המקנה וקנין עמוד קע"ו, שכל טעמו של המשנה למלך הנ"ל, משום שיש להעמיד את הישראל האחר בחזקת כשרות שלא יעבור על האיסור של לפני עור לא תתן מכשול, לפי זה אם החזק הישראל האחר לספק את האיסור לכל דורש, לא שייך טעם זה, וגם המשנה למלך אפשר שיודה באופן כזה שאין בזה איסור מן התורה. וכן מוכח בספר פי שנים (דף ע"ז ע"ב) בד"ה ומעתה. וכן כתב בספר פרשת הכסף, הובא בספר טל אורות (דף י"ד ע"א) ע"ש. ובשו"ת כתב סופר (חלק יורה דעה סימן פ"ג) הסכים גם כן להקל כהפני משה ודלא כהמשנה למלך. ולכן בנידון דידן שיש בלאו הכי מסעדות אחרות המספקות בקביעות מאכלי בשר בימים אלה, ואם ימנע בעל המסעדה הזה לספק מאכלי בשר יהיה לו הפסד מרובה, שיעזבוהו הלקוחות שלו וירעו בשדה אחר, יש להקל, הואיל ועיקר המאכל כשר, ואין האיסור אלא מצד שהיום גורם. ואף על פי שכתבו התוספות והרא"ש והר"ן (שבת ג' ע"א) שאפילו בדלא קאי בתרי עברי דנהרא, כלומר, שיכול עובר העבירה לעשות האיסור

בלעדיו, שאין בזה איסור מן התורה משום לפני עור לא תתן מכשול, על כל פנים יש בזה איסור מדרבנן, נראה שזהו כשעיקר האיסור הוא מן התורה, אבל באיסור דרבנן, כל שיכול לעבור על האיסור בלאו הכי, מותר לכתחלה, כמבואר בשו"ת הרדב"ז חלק ב' (בלשונו הרמב"ם סימן רט"ו). וכן פסק הגאון רבי יהודה עייאש בשו"ת בית יהודה חלק א' (חלק יורה דעה סימן ט"ב). וכן הסכים הגאון רבי יצחק טאייב בערך השלחן חשן משפט (סימן ל"ד ס"ק י"ב). ואף על פי שיש חולקים בזה, וכמו שכתב בספר לב שומע (מערכת ל' אות ל"ט), מכל מקום יש לצרף בזה דעת הרמב"ן (שהובא בהר"ן) (סוף פרק קמא דעבודה זרה), שאם יכול לעשות האיסור בעצמו, אין איסור כלל משום לפני עור לא תתן מכשול, ואפילו מדרבנן. וכן נראה דעת התוספות (קידושין נו ע"א) ועיין בספר המקנה שם, ובשו"ת יהודה יעלה אסאד (חלק יורה דעה סימן קע"ז), ובשו"ת בית שלמה (סימן ל"ח), ובשו"ת תורת חסד מלובלין (חלק אורח חיים סימן ה'). וכאן אין האיסור אלא משום מנהג, ואמרו בנדרים (צ"ו ע"א) דברים המותרים ואחרים נהגו בהם איסור אי אתה רשאי להתירם בפניהם, שעובר על כל יחל מדרבנן, עיין הר"ן שם, והרא"ש נדרים (פ"א ע"ב). וכן כתב המהרשד"ם (חלק יורה דעה סימן מ'), שאין בזה איסור אלא מדרבנן. וכן כתב בשו"ת יהודה יעלה קובו (חלק יורה דעה סימן כ"ג), ושערי עזרה (חלק אורח חיים סימן כ"ד) ועוד. לכן יש מקום להקל בזה כשיש צורך של פרנסה כמו בנידון דידן. ובעצם הדבר שהרבנות הראשית מרשה למסעדות כשרות לספק בשר ללקוחותיהם בימים אלה, כבר כתב בשו"ת הרי בשמים חלק א' (סימן נ"ח) שנהגו להקל בזה, שאם לא כן יש חשש שיבואו לאכול בשר נבלות וטרפות במסעדות לא כשרות. ואף על פי שיש רבים החולקים על היתר זה, הנח להם לישראל.

בסיכום: מותר לישראל בעל מסעדה כשרה לספק מאכלי בשר ללקוחותיו גם אחר ראש חודש אב, ובפרט אם יש מקום לתלות שהלקוח אינו בקו הבריאות. ואם אפשר להגיש בשר עוף, עדיף יותר מאשר להגיש בשר בהמה, כמו שאמרו (בחגיגה דף ח' ע"א) שאין שמחה אלא בבשר בהמה. וכמבואר באחרונים. ויהי רצון שנוכה לראות בנחמת ציון וירושלים בקרוב אמן ואמן.